

RÄNNE – FAKTID JA SUUNDUMUSED MAAILMAS NING EESTIS

detsember 2016

MIKS ME RÄNDAME? RÄNDE PÕHJUSED JA LIIGID	3
KES ON MIGRANT JA KES ON PAGULANE? MÕISTETE SELETUSI	4
VAHEMERE KAUDU SISSERÄNNE EUROOPASSE 2015-2016	4
SISSEÄRÄNNE EESTISSE 1997-2016	5
PAGULASTE VASTUVÕTMINE EESTIS	8
MÜÜDID PAGULASTEST EESTIS	9
UUS ALGUS EESTIS - ANDREI KUZITŽKINI LUGU	10

Praegust aega võib nimetada **rändeajastuks**. Rännet tekitavad tänases maailmas ühelt poolt rohked (relva) konfliktid ja (loodus)katastroofid, teisalt on tänu moodsatele transpordivahenditele ja uutele sidetehnoloogiatele maailm avardunud ning pikkade vahemaade taha rännata on lihtsam. Samas on **inimeste liikumisvabadus ebavõrdsuse tõttu tugevalt piiratud ja see ei ole kõigi jaoks ühesugune**. Eelkõige kehtib see maailma lõunapoolsete piirkondade kohta. Lisaks sadadele miljonitele turistidele ning lühiajaliste tööreiside tegijatele on iga päev liikvel põgenikud, kelle kodust lahkumise põhjused, nende endi taust, rändeks vajalike vahendite hulk ning rändevalmidus on väga erinev.

ÜRO andmetel on umbes **iga seitsmes inimene maailmas (sisse)rändaja** - kokku on maailmas rändajaid üle 1 miljardi. 2015. a. seisuga on nendest hinnanguliselt **rahvusvahelisi sisseändajaid** ehk neid, kes on asunud elama teise riiki **244 miljonit** (alates 2000. a. on see arv kasvanud 41 %). **Sisemigrante** ehk neid, kes on vahetanud elukohta riigi siseselt, on umbes **740 miljonit inimest**. [1]

RÄNNE KOGU MAAILMAS: STATISTIKA, SUUNDUMUSED

Mitte kunagi varem pole oma kodudest sunnitud tagakiusamise, relvakonfliktide, vägivalla või inimõiguste rikkumise tõttu lahkuma nii palju inimesi kui nüüd viimastel aastatel.

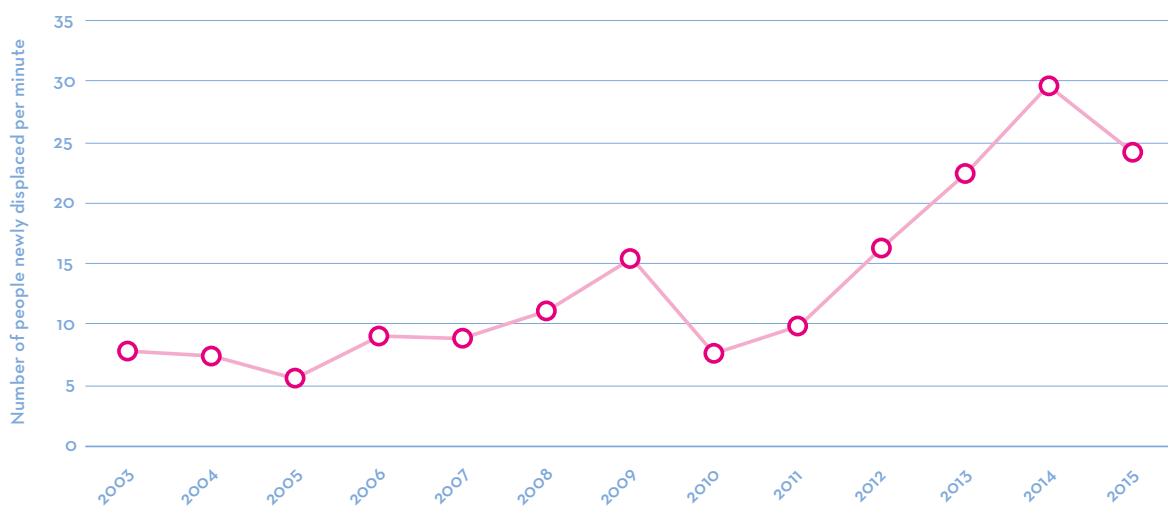
2015. a. seisuga pidid ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) andmetel oma kodud jätma **65,3 miljonit inimest**. See

arv on 5,8 miljoni võrra suurem kui 2014. a. ning ajaloos ametlikult dokumenteeritud arvudest suurim. Ligi 2/3 põgenikest asusid ümber koduriigi sees, kuid 24,5 miljonit otsisid turvalist elupaika väljastpoolt. Neile lisandub veel **19,2 miljonit inimest, kes pidid lahkuma eri loodusõnnetuste ja keskkonnahävingu tagajärjel** [2].

KUI MITU INIMEST ÜHES MINUTIS ON SUNNITUD ESMAKORDSELT OMA KODUST LAHKUMA?

2015. a. oli see arv keskmiselt **24 inimest igas minutis**. [2]

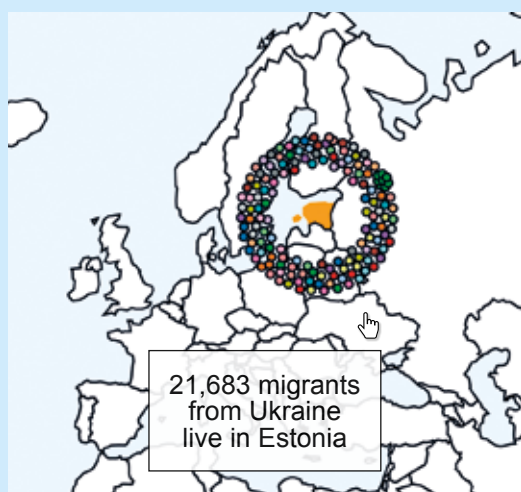

Joonis. Esmakordselt ümberasustatud isikute arv minutis 2003-2015. Allikas: Global Trends 2015 [2]

Kuna (sõjalised) konfliktid, autoritaarsed riigikorrad on visad kaduma ja ka katastroofide järgne olukorra paranemine võtab palju aega, on

põgenike koju naasmine pigem erandlik. Ainult 201 400 põgenikku sai 2015. a. naasta uuesti oma kodumaale - eelkõige Afganistani

(61 400 inimest), Sudaani (39 500), Somaaliasse (32 300) ja Kesk-Aafrika Vabariiki (21 600) [2].

KASULIK TEADA

INTERAKTIIVNE KAART RÄNDEST ÜLEVAATE SAAMISEKS

Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (*International Organization for Migration - IOM*) on 2015. a. ÜRO andmetele tuginedes koostanud interaktiivse kaardi, mille abil saab vaadelda, kui palju sisserändajaid eri maailma riikides elab ning kust nad tulnud on. **Kaardilt saab uurida nii sisse- kui väljarännet.** Näiteks saab uurida, kui palju Eestist pärit inimesti elab Ukrainas ning vastupidi.

<https://www.iom.int/world-migration>

RÄNNET ISELOOMUSTAVAD SUUNDUMUSED TÄNAPÄEVAL [3]

- ▶ **RÄNDE GLOBALISEERUMINE** – ränne mõjutab üha enam arvut riike, vastuvõtja maadesse tulevad inimesed erinevamatest/suuremast arvust riikidest (nn *superdiversity*)
- ▶ **RÄNDE INTENSIIVISTUMINE** – riikide vahel liikuvate inimeste arv on kasvanud oluliselt, on “rändejastu”
- ▶ **RÄNDE DIFERENTSEERUMINE** – enamikesse riikidesse toimub erinevat tüüpi ränne (tööränne, pereränne, õpperänne, pagulasränne jt)
- ▶ **RÄNDE FEMINISEERUMINE** – naiste osakaal migrantide seas on alates 1960. aastatest oluliselt kasvanud (moodustavad 49% sisserändajatest maailmas). Varasemalt domineeris meeste keskne tööranne.
- ▶ **RÄNDE POLITISEERITUS ON KASVANUD** – ränne on tihedalt seotud sisepoliitilise olukorraga, bilateraalne ja regionaalne koostöö, mõju riiklikule julgeolekule. Üha enam tunnistatakse, et ränne vajab globaalset lähenemist ja saatja-vastuvõtjamaade tihedamat koostööd.
- ▶ **RÄNDEMAADE MUUTUS** – traditsioonilised emigratsioonimaad muutuvad ise sisserände- või/ja transiitmaadeks (nt Poola, Hispaania, Maroko, Mehhiko, Türgi, Lõuna-Korea).

RÄNDE PÕHJUSED JA LIIGID

Rände põhjustele ja iseloomule tuginedes on võimalik eristada:

- ▶ **VABATAHTLIKKU** (nt. majanduspõgenikud) vs **SUNNITUD** (nt. sõjapõgenikud) rännet
- ▶ **SEADUSLIKKU** vs **EBAKORRAPÄRAST** rännet
- ▶ **ALALIST** vs **AJUTIST** rännet
- ▶ **ÕPPE-, TÖÖ-** või **PERERÄNNET**
- ▶ **KESKKONNARÄNNET** – elukohavahetus seotud muutunud keskkonnatingimuste tõttu (nii ootamatud katastroofid kui järk-järgulised protsessid, mis tihti seotud kliimamuutustega)

Geograafiliselt jaotatakse rännet:

- ▶ **SISERÄNNE** – riigisisese elukohavahetused
- ▶ **VÄLISRÄNNE** ehk rahvusvaheline ränne – tegemist võib olla alalise, püsiva elukohavahetusega või ajutise elama, tööle asumisega teise riiki. Välisrände üks mõjutajatest on lähte- ja sihtriikide elatustasemete erinevus, lisaks ka sotsiaalsed, sõjalised, poliitilised ja keskkonnategurid.

ÜLDMÕISTED¹

MIGRANT

üldtermin rändaja kohta

IMMIGRANT

rahvusvaheline sisserändaja

EMIGRANT

rahvusvaheline väljarändaja

SISEMIGRANT

paikneb ümber oma riigi piires

PÕGENIK

üldtermin kõigi nende kohta, kes on põgenenud päritoluriigist olenemata põhjustest. Kui põgenik ei ületa rahvusvaheliselt tunnustatud riigipiiri, on tegemist sisepõgenikuga.

MAJANDUSMIGRANT, -PAGULANE²

inimene, kes on vabatahtlikult elukohta vahetanud eesmärgiga parandada oma elujärge.

KESKKONNAPAGULANE, -PÕGENIK²

inimene, kes on kodust pidanud lahkuma ootamatu või järk-järgulise keskkonnahävingu (sh inimtekkeline) tõttu.

KLIIMAPAGULANE, -PÕGENIK²

inimene, kes on kodust pidanud lahkuma just kliimamuutustest põhjustatud keskkonnahävingu tõttu.

¹ Rändega seotud mõistete kohta leiab erinevaid definitsioone. Euroopa rändevõrgustiku *Rände ja varjupaiga sõnaraamatust* leiab täpsemaid seletusi (vt Lisainfo lk 10).

² Majandus-, keskkonna- ja kliimapaigulaste puhul ei ole tegemist juriidiliste terminitega, nad ei ole Genfi pagulasleisundi konventsiooni mõttes pagulased.

VAHEMERE KAUDU SISSE RÄNNE EUROOPASSE

2015. aastal tuli ametliku statistika järgi üle Vahemere Euroopa Liitu üle 1,014 miljoni põgeniku, peamiselt Kreekasse ja Itaaliasse.

Saabunutest 27% on lapsed, 18% naised ning 55% mehed. Enim saabujaid oli ka 2016. a. Süüriast, järgnes Afganistan, Nigeeria ja Iraak. Kadunuks jäi ametlikult 3771 inimest. 2016. a. on kadunuks jäänud inimeste arvuks hinnatud üle 4600 inimese, ehkki saabunuid on mitu

korda vähem – 372 744 inimest (nov 2016) [4]. Hukkunute arvu kasvuks on andnud tõuke uuesti intensiivistunud rändesurve Kesk-Vahemere teel ehk Põhja-Aafrikast Itaaliasse. See mereteel on ligi 400 kilomeetrit pikk, mis muudab selle läbimise paadipõgenikele ohtlikuks. Kui 2015. a. jõudis UNHCR-i andmetel Itaaliasse Kesk-Vahemere teed kasutades 153 842 paadipõgenikku, siis 2016. a. 4. detsembriks oli saabunuid juba 173 799 inimest.

EUROOPA LIIDU RÄNDEKAVA

2015. a. sügisel leppisid EL riigid kokku 160 000 rahvusvahelist kaitset vajava inimese ümberpaigutamises liikmesriikide vahel. Eesti on lubanud kahe aasta jooksul (2016-2017) võtta vastu kuni 550 inimest ja seda kahe programmi raames – EL ümberpaigutamise programm, kus põgenikud saavad Eestisse Kreekast ja Itaaliast, ning ÜRO Pagulasameti ümberasustamise programm – põgenikud saavad Türgist. Eesti menetlusmeeskond käib nimetatud riikides kohapeal taotlusi üle vaatamas.

SISSERÄNNE EESTISSE 1997-2016

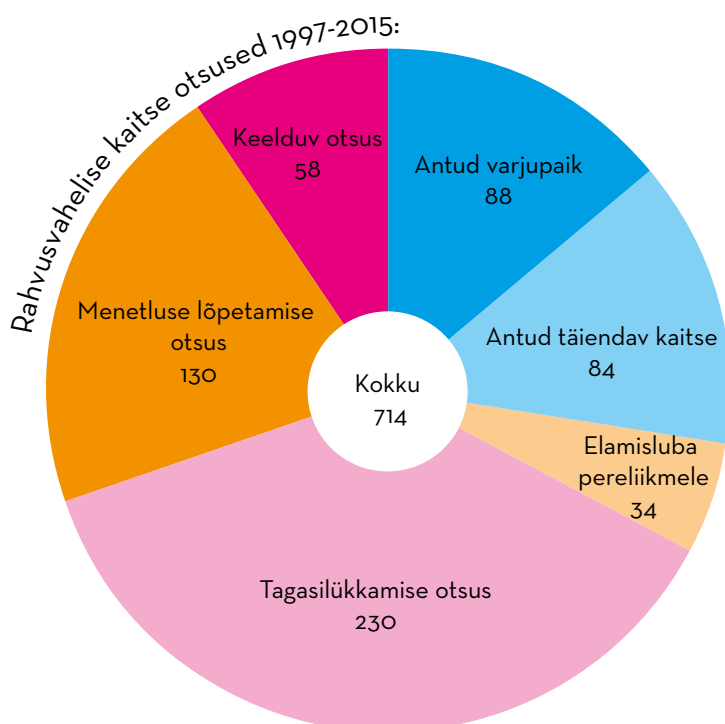
Eestisse saabub pidevalt välismaalasi töötama, õppima, perekondlikel ja muudel põhjustel elama ning nende kõrval on rahvusvahelise kaitse saajaid ainult väike osa. Näiteks 2015. a. said **Eestis tähtajalise elamisloa või registreeris oma elukoha kokku 8 104 välismaalast**, samas kui **rahvusvahelise kaitse taotluse esitas 231 inimest** [5].

Eestis on pagulasstaatuse andmine reguleeritud Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadusega. Eesti pakub rahvusvahelise kaitse taotlemise ja saamist võimalust alates 1997. a., mil liituti Genfi pagulasseisundi konventsiooni (1951) ja seda täiendava 1967. aasta New Yorgi protokolliga ning loodi Eestis kohustuste täitmiseks ka seaduslik alus. Eestilt on **aastatel 1997-2015 rahvusvahelist kaitset taotlenud Politsei- ja piirivalveameti andmetel 846 inimest ja kaitse on saanud 172 inimest, lisaks on antud elamisluba 34 pereliikmele** [6]. Need arvud on EL väikseimad.

2016. (30.sept seisuga) on kokku **esitatud Eesti piiril või siseriigis 75 rahvusvahelise kaitse taotlust**, millest paljud on menetluses. Neile taotlustele lisanduvad veel rändekava alusel tehtud taotlused. 2016. a. on Eestis tehtud **otsus anda taotlejale varjupaik, täiendav kaitse või perekonnaliikme elamisluba 142 korral** (seisuga 30.sept), taotluse suhtes tagasilükkav otsus on tehtud 70 juhul.

Kõige rohkem rahvusvahelise kaitse taotlusi on läbi aastate (1997-2015) esitatud Eestile Ukrainast (155 taotlust), Venemaalt (87), Gruusiast (79), Süüriast (51), Afganistanist (48) ja Iraanist (40)[6].

Eestis annab inimesele pagulasstaatuse või täiendava kaitse saaja staatuse Politsei- ja Piirivalveamet. **Pagulasstaatuse** omajatele antakse kolmeaastane, **täiendava kaitse saajatele üheaastane elamisluba**, mida vajadusel pikendatakse.

JURIIDILISED TERMINID

VARJUPAIGATAOTLEJA ehk **RAHVUSVAHELISE KAITSE TAOTLEJA** - see põgenik, kes on esitanud varjupaiga (ehk asüüli) taotluse

RAHVUSVAHELISE KAITSE SAAJAD on 2 liiki:

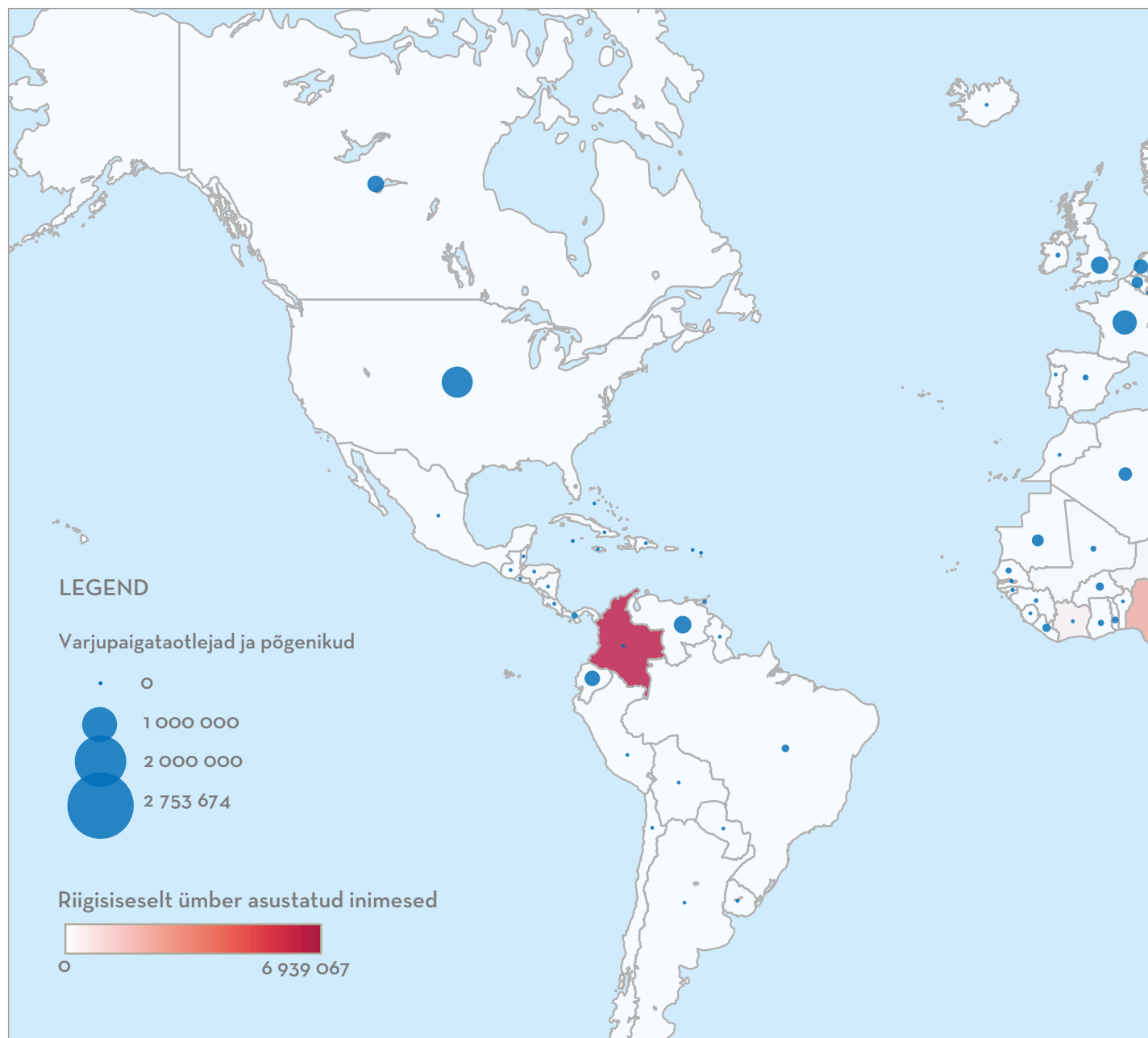
1. PAGULANE - tegemist on inimesega, kellele on antud kaitse 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooni alusel, see tähendab on tuvastatud, et tal on põhjendatud tagakiusukartus rassi, usu, rahvuse, ühiskondlikku rühmitusse kuulumise või poliitilise meelsuse alusel.

2. TÄIENDAVA KAITSE SAAJA - inimene, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kelle väljasaatmine või kodumaale tagasisaatmine võib talle kaasa tuua tõsise ohu (näiteks surmanuhtlus, piinamine, muu ebainimlik või inimväärikust alandav kohtlemine ja karistamine, rahvusvaheline või riigisisene relvakonflikt).

SUNNITUD RÄNNE 2015. a.

Joonis ei sisalda keskkonnarännet. Interaktiivne kaart: <http://iomgmdac.org/forced-displacement-globally/>

Peamised lähteriigid, kust ollakse sunnitud põgenema, on Süüria, Afganistan, Somaalia ja Sudaan.

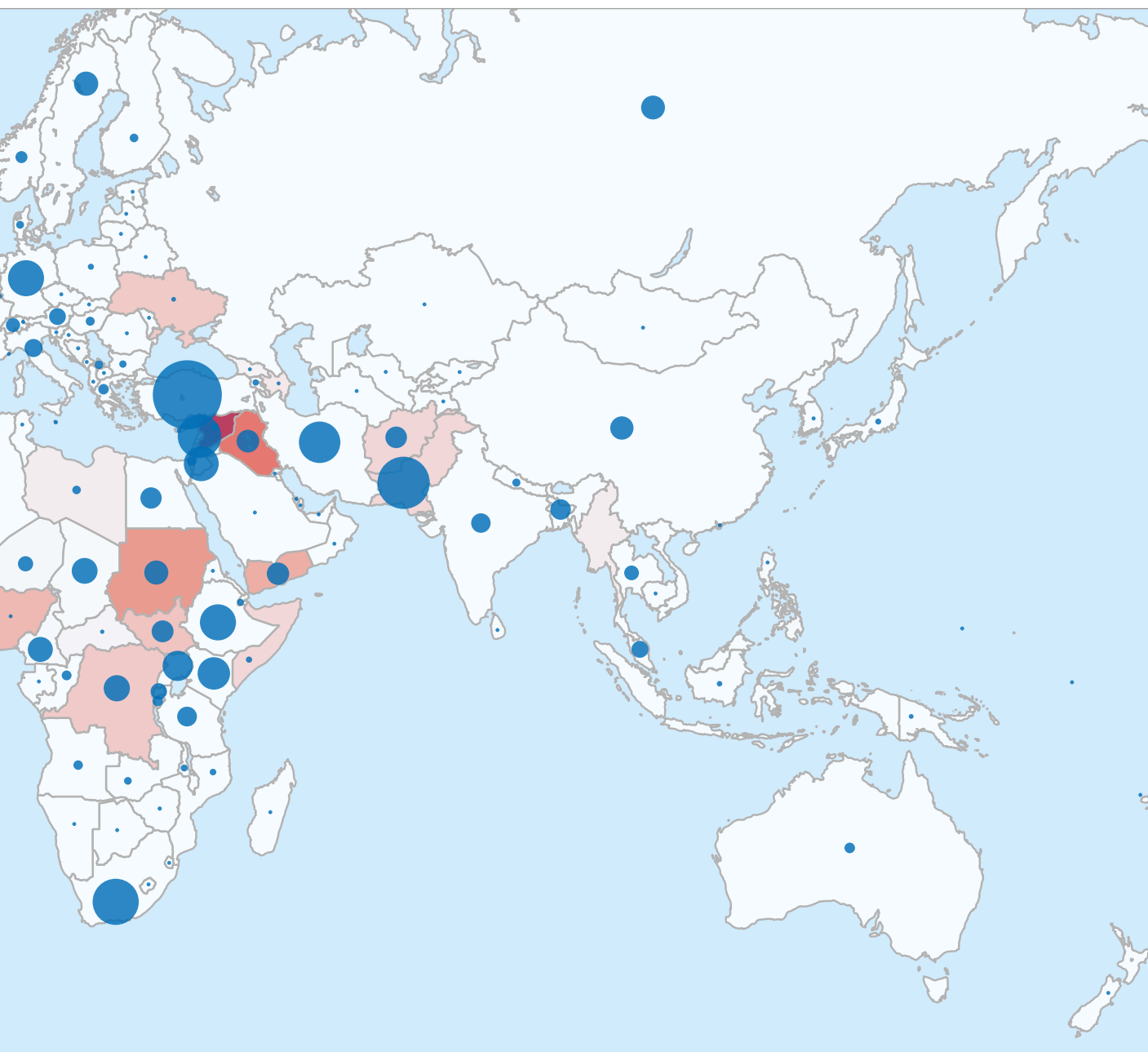
Kolmest esimesena nimetatud riigist pärit põgenikud moodustasid 2015. a. 54% põgenike koguarvust.

Absoluutarvudes oli 2015. a. lõpu seisuga kõige enam pagulasi Türgis (2,5 miljonit) ja Pakistanis (1,6 miljonit) [1].

Liibanon võttis vastu 1,1 miljonit põgenikku. Kui aga arvestada riigi elanikkonna arvu, siis kõige rohkem pagulasi võttiski vastu Liibanon – 183 põgenikku 1000 elaniku kohta [2]. Ehkki ajakirjandus kaldub rääkima rändekriisist Euroopas, siis tegelikkuses jõuab Euroopasse vaid väike osa põgenikest – 86% põgenikest viibib arenguriikides [2].

Varjupaigataotlejate arv on vii-

mase viie aastaga kogu maailmas järjest kasvanud ning on rekordiliselt kõrge. **2015. a. lõpu seisuga oli läbivaatamisel ca 3,2 miljonit asüülitaotlust.** Kõige suurem taotluse arv esitati Saksamaale – 441 900 taotlust. Palju taotlusi esitati ka USAle – 172 700, Rootsile – 156 400 ning Vene Föderatsioonile – 152 200. Taotlejate seas oli kokku **98 400 ilma saatjata alaealist varjupaigataotlejat** 78 eri riigist [2].

PAGULASTE VASTUVÕTMINE EESTIS [7]

1. RAHVUSVAHELISE KAITSE TAOTLEJA

(Politsei- ja Piirivalveameti poolne menetlusprotsess kestab kuni 6 kuud)

Kui inimene alles taotleb rahvusvahelist kaitset, siis paigutatakse ta menetluse ajaks **majutuskeskusesse** (nov 2016 on Eestis 2 keskust: Vao ja Vägeva majutuskeskused).

Majutuskeskuse poolt korraldatakse talle:

- majutamine
- rahalise toetuse maksmine toimetulekupiiri ulatuses (2016. aastal 130 eurot kuus pere esimesele liikmele ja lastele ning 104 eurot kuus pere teistele täisealistele liikmetele)
- esmavajalike riiete ja muu vajalikuga varustamine
- tervisekontroll ja juurdepääs tervishoiuteenustele
- eesti keele õpe ja hädavajalik tõlketeenus
- transporditeenus menetlustoimingutele

Kui rahvusvahelise kaitse taotlus rahuldatakse ja taotleja saab elamisloa, hakkavad talle kehtima 2. punktis kirjeldatud tingimused.

Töötamine

Esimese 6 kuu jooksul keelatud, kuid kui 6 kuu jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest arvates ei ole temast sõltumatul põhjusel tema taotluse kohta otsust jõustunud (VRKS § 10 1 lõige 1), on taotlejal õigus tööle asuda, ettevõtlusega tegeleda.

2. JUBA RAHVUSVAHELISE KAITSE SAANUD INIMENE

(sh Euroopa rändekava raames saabuval pagulased)

Eestisse saabudes suunatakse ta elama **kohalikesse omavalitsustesse**.

- tagatakse tugi eluruumi üürimisel, kohustuslik eesti keele õpe koos kohanemisprogrammiga ja hädavajalik tõlketeenus 2 aasta jooksul

Ümberasutatud isiku puhul kaetakse üürisuhte alustamise kulud. Eluruumi üüri ja kommunaalikulud kaetakse vajaduspõhiselt (sõltuvalt inimese sissetulekust) eelkõige toimetulekutoetuse kaudu.

Tal on õigus saada abi nagu igal Eesti elanikul:

- riiklikku pensioni, peretoetusi, tööturuteenuseid ja tööturutoetust, sotsiaaltoetusi, tervishoiuteenuseid.

Töötamine

On õigus Eestis töötada, õigus tööturuteenustele ja -toetustele Eesti alalise elanikuga samadel alustel. Töötukassa poolt koostatakse individuaalne tööotsimise plaan.

Pagulastele laieneb **ravikindlustus** samadel alustel nagu Eesti alalistele elanikele. Kui pagulane ei tööta, ei õpi ega ole töötukassas töötuna arvel, talle ravikindlustus ei laiene.

Euroopa rändekava alusel on Eestisse ümberpaigutatud ja -asustatud nn kvoodipagulasi 2016. a. novembri seisuga kokku 77 inimest. Uuteks elukohtadeks on Harjumaa, Järvamaa, Tartumaa, Lääne-Virumaa, Läänemaa, Viljandimaa, Pärnumaa ning Põlvamaa. 21 perekonnast 15 on pärit Süüriast [8].

Paguluse põhjuste ja lähteriikide kohta leiab ülevaatlisku eestikeelset taustinfot <https://valitsus.ee/et/pagulased>

MÜÜDID PAGULATEST EESTIS

Anastasiya Astapova, TÜ teadur

Teksti tõlkis ja toimetas Eeva Kirsipuu-Vadi, Peipsi Koostöö Keskus

Pagulased tulevad siia ainult Süüriast?

Hiljuti leidis ühes Tartu toidupoes aset järgmine juhtum. Kaks Tartu Ülikooli välistudengit olid tulnud toidupoodi oste tegema. Üks üliõpilastest oli pärit endisest NSVL-ist ja oskas hästi vene keelt, teine oli Lõuna-Aasia päritolu. Tänu vene keele oskusele sai üks tudengitest osa kahe teise kliendi omavahelisest vestlusest - räägiti Aasiast pärit tudengist kui pagulasest. Üks asi jäi vestlejaid küll vaevama - nagu üks ostjatest ütles: "Ma arvasin, et meile tulevad ainult süürlased. Tema ei näe süürlase moodi välja". Õnneks Lõuna-Aasiast päris üliõpilane nende arutelust aru ei saanud ning sai südamerahus oma oste edasi teha.

Kõik silmnähtavalt teise etnilise taustaga inimesed on pagulased?

See ei ole kaugeltki mitte esimene juhtum, kus Aasiast või Aafrikast pärit välistudengit peetakse automaatselt põgenikuks. Kusjuures see ei sõltu arvajate enda rahvusest: olen Tallinnas Mustamäel kuulnud selliseid märkusi "pagulaste" kohta võrdsest nii vene- kui eestikeelsetelt inimestelt. Paljud inimesed ei tea, et Tallinna Tehnikaülikoolis õpib palju Aafrikast pärit välisüliõpilasi ning tihti peetaksegi neid kohalike poolt põgenikeks. Üks kõige murettekitavamatest juhtumitest, millest olen kuulnud, toimus Tartu linnapargis, kus üht Lõuna-Aasiast pärit välistudengit rünnati. Ründaja põhisoõnum oli, et "Sina, pagulane, ei ole Eestis teretulnud!". Välisüliõpilane oli piisavalt taibukas ja väitis, et ta on Itaaliast, ning õnneks jäi ründaja seda uskuma ja lasi tal minna.

Sellised vägivaldajuhtumid on rohkem kui häbiväärsed, samuti tekitab see välistudengites hirmu tulla Eestisse õppima. Ja kindlasti on asi samaväärselt halb, kui keegi peaks ründama ka tõelisi pagulasi. Sellised juhtumid annavad tunnistust suuresti meedia ja paljude poliitikute poolt tekitatud väära ettekujutusest: põgenik on musta nahavärviga mees, pärit eelkõige Süüriast, laisk, hariduse ja oskusteta, kes tuleb Euroopasse sotsiaaltoetusi saama. Ning Euroopa Liidu surve tõttu võtab Eesti kõik sellised inimesed vastu ja tulemuseks on kindlasti Eesti häving. Sellised müüdid on omased eelkõige neile inimestele, kes ei ole kunagi näinud ühtki pagulast, samuti ei uurita statistikat selle kohta, mis tegelikult toimub. Eelmistel lehekülgedel toodud statistika tõendab, et see müüt ei vasta tõele. Aastatel 1997-2015 moodustavad endistest NSVL-i maadest pärit varjupaiga taotlejad poole varjupaika palunud inimeste koguarvust.

Kõik varjupaigataotlejad saavad endale Eestis rahvusvahelise kaitse?

Nagu varem toodud statistikast näha, siis rahvusvahelise kaitse on saanud alla 1/3 taotluse esitanutest. Eesti ametivõimud on selles osas vägagi ranged. Ma olen intervjuerinud paljusid asüülitaotlejaid, kes said Politsei- ja Piirivalveametilt eitavad otsuse.

Rääkides hetkel suurimast rahvusvahelise kaitse saanud inimeste grupist Eestis, s.o. endistest sotsialismimaadest pärit inimestest, siis miks nad peavad kodumaalt lahkuma ning miks tullaakse just Eestisse? Need lood sõltuvad suu-

res osas riigist, kust tullaakse. Palju põgenetakse autoritaarse režiimi eest (näiteks Venemaa, Valgevene), tullaakse ära sõja (Ukraina), rassismi (Usbekistan) või vägivalda tõttu (Armeenia), kuid loomulikult on iga lugu erinev. Sergei* oli üks esimestest inimestest oma riigis, kes mõisteti vangi Interneti-kommentaare eest. Peale karistuse kandmist tuli ta Eestisse ja palus varjupaika. Otsust oodates ei küsinud ta Eesti riigilt sentigi toetust, eluaseme ostis ta endale ise. Ivan and Aleksei tegid oma riigi presidendi kohta animatsioone, sattudes seetõttu tagakiusamise alla ja pidid riigist põgenema. Kumbki neist ei küsinud Eesti riigilt rahalist toetust, nad kohanesid uue kodumaaga ning on algatanud siin mitmeid olulisi sotsiaalprojekte. Aybek oli oma kodumaal vähemusrahvuse esindaja - see oli mitmete rünnakute ja tagakiusamise põhjuseks, samuti ei olnud tal võimalik töötada. Eestisse jõudmiseks ja siin varjupaiga taotlemiseks ületas ta jalgsi kolme riigi piiri.

Need on vaid mõned lood endistest sotsialismimaadest pärit pagulastest Eestis. Ning enamik neist näidetest purustab mõne üldlevinud müüdi pagulaste kohta. Inimesed, kellele antakse pagulase staatus, taotlevad seda meeleheites, mitte lootuses saada eri toetusi. Varjupaigataotleja peab eri intervjuudel üha uuesti läbi elama traumaatilisi mälestusi, samas peab ta kahtlustavale kogukonnale end kogu aeg tõestama. Paljud kaitse saanutest on haritud ja intelligentsed, nii et iga riik peaks olema rõõmus selliste inimeste üle. Mitmetel juhtudel asüülitaotlejad riigipoolset toetust ei küsigi. See, mida eelkõige vajatakse, on usaldus.

* Kõik nimed on muudetud

ANDREI KUZITŠKINI LUGU

Anastasiya Astapova, TÜ teadur

Teksti tõlkis Eeva Kirsipuu-Vadi, Peipsi Koostöö Keskus

Andrei Kuzitškin on üks nende seast, kelle võitlus ei lõppe iial. See algas juba kodus, Tomski oblasti administratsioonis töötades, kus muude tegevuste seas püüdis ta kaitsta vähemuste usulisi õigusi. See tekitas vastuseisu ametivõimudega, nii et lõpuks pidi ta kodust põgenema. Eestit ei valinud Andrei põgenemise sihiks juhuslikult - ta mõistis, et vene keele kõnelejana on tal kohanemine lihtsam riigis, kus on olemas vene diasporaa. Enamgi veel, Andrei tunnistab oma kauaaegset huvi Eesti vastu - tema elu esimene lapsena iseseisvalt loetud raamat oli turistidele mõeldud teejuht Tallinna. Suure soojusega meenutab ta oma esimest reisi Eestisse ja teistesse Balti riikidesse 1980ndatel, aga ka hilisemaid, peale NSVL-i kokku varisemist tehtud reise ning kultuurilist koostööd eestlastega.

Natuke vähem kui kolm aastat tagasi Tallinnas rongist välja astu-

des ei olnud tal palju sidemeid, mis oleksid teda aidanud. Kui tema juhtum oli politseis läbivaatamisel, elas Andrei Vao keskus koos paljude teiste asüülitaotlejatega. Ta on väga tänulik selle keskuse töötajatele, kelle abil said varjupaigataotlejad näha mitmeid kohti Eestis. Andreile omistati pagulasestaatus poole aasta pärast - see on tavaline taotluse läbivaatamise aeg eeldusel, et politseil ei teki juhtumi kohta lisaküsimusi. Peale seda oli ta vaba, et ehitada üles oma uus elu ja leida töö - seda ilma eesti keele oskuseta, samuti ilma oluliste sidemeteta.

Andrei alustas oma CV-de saatmist üle kogu Eesti ega jäänud ootama riigi sotsiaaltoetusi. Varsti sai temast vene keele õpetaja ühes Tallinna keeltekoolis. Peale aastast õpetajatööd jõudis Andrei ise eesti keele oskuses tasemele B1 (see on koda-kondsuse saamiseks vajalik tase) ja nüüd valmistub ta B2 taseme eksa-

miks. Tunnistades küll eesti keele keerukust, ei poe Andrei kümnete tavaliste põhjenduste taha, vaid lihtsalt õpib seda. Ilmselt aitab tema keeleõppele oluliselt kaasa ta uus töökoht vene keele õpetajana Kose Gümnaasiumis. Igapäevane eesti keel ning õpilased, kes ei tee Andreile erandit - nad ei hakka temaga suheldes tavapärasest aeglasemalt rääkima - annavad kindlasti täiendava tõuke tema eesti keele oskusele. Andrei räägib oma õpilastest suure entusiasmiga, naerdes ise oma eesti keeles tehtud vigade üle ja kuidas õpilased tema keelevääratusi parandavad.

Andrei keeleõpe ei tähenda ainult eestikeelses keskkonnas töötamist. Ta on ka aktiivne ühiskonnaelus osaleja, temast on saanud hea sõber ja meeldiv vestluskaaslane paljudele Eestis tuntud inimestele. Ta tunnistab, et vahetevahel ei saa ta täielikult aru, mis toimub - näi-

teks poliitilistel debattidel, kuid see ei takista teda neid ühe uuesti ja uuesti kuulamast. Eestist rääkides kasutab Andrei tihti väljendit "meie" - Eesti on nüüd ka tema maa. Ta on Postimehe kaasautor, kelle arvamusartiklitest on näha, et ta on Eesti sotsiaal-poliitiliste probleemidega rohkem kursis kui paljud teised. Siiski, vastates küsimusele oma lõimumise kohta ühiskonda, vastab ta tagasihoidlikult, et tema vanuses on see vaevalt võimalik. Ta lisab, et ta on sündinud ja kasvanud Venemaal, kuid oli sunnitud sealt põgenema. Kui nii, siis me kindlasti vajame selliseid venelasi, kes ei keeldu armastamast oma sünnimaad ja säilitavad oma identiteedi, kuid on samal ajal lojaalsed Eestile, räägivad eesti keelt, mõistavad

Eesti ühiskonnas toimuvat ning kes toovad Eestit heaks näiteks oma Vene kolleegidele. Sellised inimesed esindavad mitte ainult liberaalseid ja kosmopoliitseid väärtusi, vaid tegelikult saab ühiskond endale haritlasi, kes näevad meist tihti kaugemale.

Andrei näide aitab ka purustada müüti selle kohta, et põgenike peamine eesmärk on saada rahalist kasu. Tema sissetulek Venemaal oleks olnud kindlasti suurem - riigis, kus kõneldakse tema emakeelt, kus tema haridus on hinnas ning kus tal on tutvusi ja kontakte. Suurtes linnades on palgad tihti kõrgemad kui Eestis, samas võivad elamiskulud (näiteks eluase) olla soodsamad. Seega rahalise kasu

saamise eesmärk ei ole asjakohane. Pagulus tähendab mitmeid erinevaid inimlikult raskeid olukordi. Andrei kutsus ennast Skype-i vana-isaks - ta on oma noorimat lapselast näinud ainult arvutiekraanilt. Ta ei saa minna Venemaale oma perele ja sõpradele külla. Eestis on ta elu samuti teatud piirangutega - pagulasena ei saa pangast korteri ostuks laenu ning seega on ainus võimalus maksta kallist üüri. Oma sünnimaal on teda paljud hukka mõistnud kui reeturit, Eestimaa vene diasporaa võib kohati sel samal põhjusel olla ebasõbralik.

Kas endiselt sooviks keegi öelda Andrei kohta *mugavuspagulane*?

foto autor: Maria Logina

Igaüks saab pagulasi aidata

 Eesti Pagulasabi
ESTONIAN REFUGEE COUNCIL

pagulasabi.ee/aita

SOOVID PÕGENIKKE AIDATA? PAKU OMA ABI!

Eestis tegelevad põgenikega mitmed organisatsioonid ning võimalusi kaasa aidata on erinevaid. Panustada saad nii vabatahtliku töö kaudu kui erinevaid eluks vajalikke asju ja teenuseid pakudes. MTÜ Eesti Pagulasabi, kes igapäevaselt tegeleb pagulaste abistamisega, kaardistab erinevaid vabatahtliku töö (sh tugisikud, keeleõpetajad jm), elu- ja töökohtade, asjade ja teenuste pakkumisi.

Vaata lähemalt:

<http://www.pagulasabi.ee/paku-abi>

Sinu rahalise toetusega saavad pagulased nt õppida eesti keelt, leida tugisiku abil tööd ja osta vajadusel ravimeid. Samuti saad toetada oma kodudest põgenenud inimesi väljaspool Eestit, nt Ukraina ja Türgi pagulaslaagrites olevaid lapsi.

Uuri lähemalt siit:

www.pagulasabi.ee/ma-toetan-pagulasi

KUST LEIDA LISAINFOT?

- Rände ja varjupaiga sõnaraamat
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/docs/emn-glossary-en-version.pdf
- Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IORM)
www.iom.ee
- E-õppematerjal EduKit - materjale keskkonnarände teemadel
<http://edu-kit.sameworld.eu/>
- Pagulasküsimus Eestis
<https://valitsus.ee/et/pagulased>
- Inimõiguste Keskus, teave ebakorrapärasest sisserändest
<https://humanrights.ee/pagulased-2/ebakorraparased-sisserandajad/>
- Inimõiguste Keskus, pagulase teekond <https://humanrights.ee/pagulane/>
- MTÜ Pagulasabi, pagulastest Eestis www.pagulasabi.ee

KASUTATUD MATERJALID

- [1] 2015 Global Migration Trends. Factsheet (2016) IOM - https://publications.iom.int/system/files/global_migration_trends_2015_factsheet.pdf
- [2] Global Trends. Forced Displacement in 2015. (UNHCR) <http://www.unhcr.org/576408cd7>
- [3] Stephen Castles, Mark J. Miller, The Age of Migration (2009)
- [4] Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean: <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>
- [5] Siseministeeriumi raport (2016) "Toimetulek rändeajastul - rahvusvahelise kaitse valdkond ja kohalik tasand" teabepäevadel tekkinud küsimuste vastused: https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/failid/rande_infopaevade_raport.pdf
- [6] Politsei- ja Piirivalveameti rahvusvahelise kaitse statistika: <https://www.politsei.ee/dotAsset/218156.pdf>
- [7] Vabariigi Valitsus - pagulasküsimus: <https://valitsus.ee/et/pagulased> (18.11.2016)
- [8] Eestisse ümberpaigutatud ja -asustatud pagulased (uuendatud 16.11.2016) https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/failid/eestisse_umberpaigutatud_ja_-asustatud_pagulased_uuendatud_16.11.2016.pdf

Infolehe väljaandja:
Ekspertid:

MTÜ Peipsi Koostöö Keskus, www.ctc.ee
Kert Valdaru, Sisekaitseakadeemia rändespetsialist
Anastasya Astapova, Tartu Ülikooli teadur

Fotod:

Fotomovimiento <http://sameworld.eu/en/gallery/76-los-muros-de-europa>;
punghi/Shutterstock.com; Orlok/Shutterstock.com; erakogu

Peipsi Koostöö Keskus tänab Ingi Mikkelsood MTÜ-st Pagulasabi asjakohaste kommentaaride ja soovitude eest.

Infolehe väljaandmist rahastasid Euroopa Liit ja Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest. Käesolev infoleht väljendab vaid väljaandja arvamusi ja rahastajad ega ALDA ei vastuta siin esitatud teabe eest.

Peipsi
Koostöö
Keskus

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Kaasrahastab
Euroopa Liit